

права на звільнення від плати за харчування дитини у державних і комунальних дитячих дошкільних закладах відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» у 2016 році збільшується відповідно до зростання прожиткового мінімуму.

Законом затверджено бюджетні призначення головним розпорядникам коштів Державного бюджету України на 2016 рік у розрізі відповідальних виконавців за бюджетними програмами, розподіл видатків на централізовані заходи між адміністративно-територіальними одиницями, розподіл видатків на здійснення правосуддя в розрізі місцевих та апеляційних судів та міжбюджетні трансферти на 2016 рік.

Законом затверджено перелік кредитів (позик), що залучаються державою до спеціального фонду Державного бюджету України у 2016 році від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів згідно з додатком № 9 до цього Закону.

Законодавчим актом дозволено Міністерству фінансів України на підставі рішення Кабінету Міністрів України, погодженого з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету, вносити зміни до розпису спеціального фонду державного бюджету з метою відображення фактичного надходження у 2016 році кредитів (позик), залучених державою від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів та витрат за відповідними бюджетними програмами в межах загального обсягу залучення цих кредитів (позик), затвердженого у додатку № 9 до цього Закону, з коригуванням показників фінансування, видатків та кредитування, встановлених додатками № 2, № 3, № 4 та № 7 до цього Закону, і граничного обсягу державного боргу, визначеного статтею 5 цього Закону.

Законом також встановлено, що у загальному фонді Державного бюджету України на 2016 рік:

до доходів належать надходження,

визначені частиною другою статті 29 Бюджетного кодексу України (крім надходжень, визначених статтею 11 цього Закону) із врахуванням особливостей, визначених пунктом 17 та 171 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України, а також податок на дохід та податок на прибуток, який сплачують суб'єкти, що провадять діяльність з випуску та проведення лотерей, у повному обсязі, надходження від реалізації автомобілів, засобів наземного, водного та повітряного транспорту, сільськогосподарської техніки, обладнання та устаткування, що перебувають на балансі органів державної влади та інших державних органів, утворених органами державної влади підприємств, установ та організацій, які використовують кошти державного бюджету, плата за користування суб'єктами малого підприємництва мікрокредитами з державного бюджету.

Законом встановлено, що субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад розподіляється між місцевими бюджетами, наведеними у додатку № 10 до цього Закону.

Згідно із Законом, розподіл коштів державного бюджету для підтримки державних та регіональних інвестиційних проектів між головними розпорядниками бюджетних коштів здійснюється Кабінетом Міністрів України за погодженням з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету.

Закон прийнято з техніко-юридичними правками.

ОЛЕКСАНДР ДОБРЖАНСЬКИЙ,

*декан факультету історії політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича,
доктор історичних наук, професор*

СИСТЕМА ОРГАНІВ ВЛАДИ БУКОВИНИ У СКЛАДІ АВСТРІЙСЬКОЇ (АВСТРО-УГОРСЬКОЇ) МОНАРХІЇ (ЧАСТИНА II): УПРАВЛІННЯ БУКОВИНОЮ У СКЛАДІ КОРОЛІВСТВА ГАЛИЧИНИ І ВОЛОДИМЕРІЇ

Королівство Галичини і Володимерії з великим князівством Краківським і князівствами Освенцімським і Заторським було створене в складі Австрії 1772 року, одразу після першого поділу Польщі. Столицею королівства стало м. Львів. Для забезпечення управління краєм 13 травня 1773 р. було створено Крайове губернаторство – центральний орган політичної і адміністративної влади в королівстві, яке очолював губернатор, наділений широкими повноваженнями. Губернатора і губернських радників призначав і звільняв особисто імператор.

1775 року в Королівстві Галичини і Володимерії засновано провінційний становий, так званий постулатовий сейм. Він формувався не на основі виборів, а через призначення імператором. До його складу входили лише представники аристократії і духовенства: князі, графи, барони, єпископи і шляхта, що платила щорічний податок не менше 75 золотих ринських. Міщанство було представлено львівським бургомістром, ректором львівського університету і одним (з 1817 р. – двома) знатними львів'янами¹. Сейм створював видимість залучення до управління краєм вищих верств населення.

З 1782 р. край поділявся на 18 округів, з яких 12 були з переважно українським населенням. Округи очолювалися округними старостами (капітанами).

Після приєднання до Галичини, Буковина утворила окремих 19-й округ. Управління краєм уніфікувалося відповідно до управління в інших округах.

Австрійська влада не могла не брати до уваги настрої місцевого боярства, яке відкрито протестувало проти приєднання. Тому 14 березня 1787 р. був виданий цісарський патент за яким буковинські бояри зрівняні у правах з галицькою шляхтою. Відповідно до цього в Галицькому сеймі отримав місце буковинський єпископ. Крім того, депутатами сейму стали декілька представників знатних родів краю. Однак, зрозуміло, що буковинці були в меншості і не могли впливати на рішення цього представницького органу влади. Тим більше, що Галицький сейм мав дуже обмежені повноваження.

Спочатку сейм скликали раз на два роки (1782, 1784, 1786, 1788 рр.). Отже, 1788 р. в ньому вперше засідали представники Буковини. Однак, з 1790 р. скликання сейму припинено. Відновив роботу він тільки 1817 р. і з цього часу до 1845 р. засідання проводилися щорічно. Тоді ж було дещо уточнено його повноваження. Зокрема, згідно з Патентом від 13 квітня 1817 року сейм повинен був вирішувати такі питання: виконання вказівок намісництва та центральної влади, стягнення та розподіл визначених урядом податків, зокрема квартирного податку,

управління власним, так званим "становим фондом", збирання з дозволу крайової влади внесків для потреб краю, призначення станових посадових осіб, затвердження станових звань, ведення шляхетської метрики. Сейм мав право делегувати представників до імператора, проте тільки за попереднім дозволом Надвірної Канцелярії².

Відразу після смерті Йосифа II 1790 р. буковинські бояри підняли питання про відділення краю від Галичини і обґрунтували це в спеціальному меморандумі, переданому імператору Леопольду II. Йдучи на зустріч побажанням буковинських бояр імператор видав 29 вересня 1790 р. «Патент про Буковинську провінцію», який передбачав надання Буковині особливого статусу в складі Галичини, тобто певну автономію у вирішенні місцевих справ. Однак цей особливий статус так і не було втілено в життя. 1792 р. Леопольд II помер. Новий імператор Франц I спочатку відклав виконання патенту на невизначений термін, а потім указом від 30 квітня 1817 р. проголосив, що Буковина залишається у складі Галичини як звичайний адміністративний округ.

Маючи статус окремого округу Буковина управлялася окружною управою як вищим адміністративним органом краю. Очолював її окружний староста (капітан). У штаті управи були заступник начальника, 5 окружних комісарів, окружний секретар, окружний реєстрант, окружний драгун, окружний інженер, окружний хірург, повітові хірурги. Окружна управа підпорядковувалася безпосередньо Галицькій губернській канцелярії, вона була її виконавчим органом і звітувала перед нею. Структурних частин в Буковинській окружній управі не було.

Старосту та комісарів призначав імператор, а решту чиновників – староста.

Бюрократичний апарат управління краєм поступово зростав. Напередодні революції 1848 р. в окружній управі було вже 7 комісарів та 2 окружних секретарі. Швидко зростали будівельна, фінансова, санітарна служби³.

До основних функцій управи входило: зміцнення державного ладу, спостереження за настроєм населення, придушення виступів та агітації, направлених проти держави та її соціального ладу, розгляд конфліктів між зем-

левласниками і селянами з питань виконання феодальних повинностей, землеволодіння й землекористування. У компетенцію управи входило оподаткування населення та підприємств, забезпечення дотримання законів з торгівлі, промисловості та ремесел, проведення заходів боротьби з епідеміями та епізоотіями, відкриття карантинних таборів, контроль за діяльністю шкіл, будівництвом та утриманням доріг і державних споруд, нагляд за цехами, дотримання контакту з військовою владою, розквартирування і забезпечування військових частин, проведення рекрутського набору, контроль за церковним життям, питання колонізації краю, надання пільг колоністам, розслідування причин еміграції і боротьба з нею, охорона кордонів⁴.

Для забезпечення належного стану діловодства при окружному старості діяла канцелярія. Вона складалася із бюро реєстрації вхідних документів та архіву. Кожного року заводився новий журнал для реєстрації вхідних документів. В кінці року журнал реєстрації документів переплітався і передавався в архів. Секретні документи розглядав і реєстрував у спеціальному журналі сам староста⁵.

Всього за період з 1786 по 1849 рр. на Буковині було 11 окружних старост. Двоє з них були представниками місцевих румунів – В.Бальш (1792 – 1800 рр.) і Г. Ісеческул (1840 – 1848). Решта були чиновниками, присланими з інших земель. Це Й.Бек (1786 – 1792), Георгієвич (1800 – 1803) Й.Фогель (1803 – 1804), Шрайбер (1804 – 1808), Й.Плятцер (1808 – 1817), А.Штуттергайм (1817 – 1823), Й. Мальцек (1823 – 1833), Ф.Краттер (1833 – 1838), К. Мільбахер (1838 – 1840).

В часи перебування Буковини в складі Галичини відбулися подальші зміни в адміністративно-територіальному устрої краю. Спочатку її поділили на 4 дистрикти. З 1 серпня 1794 р. дистрикти перейменували в повіти. Було виділено Чернівецький, Сучавський, Вижицький і Серетський повіти. Крім того окремо залишався Русько-Кимполунгський окіл.

В повітах було створено повітові управи, очолювані повітовими старостами. Підпорядковувалися вони окружному правлінню. Русько-Кимполунгський окіл очолював старший двірник.

Кожен повіт поділявся на 12 околиць, очолюваних двірниками. В кожному околиці було по 10 громад. Громади очолювалися сільськими старостами.

Крім поділу на повіти, Буковина поділялася на 8 податкових округів, 2 полкових райони (Чернівецький і Сучавський). Було організовано митниці в Боянах, Сучаві, Онуті, Синівцях, Дорна-Ватрі та ін.

В кінці XVIII – на початку XIX ст. подальшого розвитку набуває міське самоврядування в Чернівцях. Поступово зростає штат громадського суду (тобто прообразу магістрату). В 1822 р. він складався з 33-37 осіб, в тому числі голова, секретар, касир, два канцеляриста, діловод поземельної книги, квартирмейстер, службовець канцелярії, хірург, акушерка, управитель шпиталю, лісничий, 4 об'їждчики, поліцейський ревізор, капрал поліції, ефрейтор поліції, 6 – 10 рядових поліцаїв, 4 нічних сторожі, наглядач міського годинника, двоє катів, ринковий суддя⁶.

Всього за період з 1780 по 1832 р. головами Чернівецького міського суду (магістрату) були: М.Грек (1780 – 1782), Й.Вайнек (1782 – 1784), А.Сьорьос (1784 – 1785), В.Паладій (1786 – 1787), Л.Лаутербах (1787 – 1794), А.Тома (1794 – 1795), Й.Гампель (1796 – 1800, 1802 – 1811), К.Фігнер (1800 – 1802), А.Бельдович (1811 – 1817), А.Клуг (1817 – 1832)⁷.

На початку XIX ст. жителі Чернівців неодноразово зверталися до владних структур з проханням розширити повноваження міського самоврядування. Нарешті Декретом Надвірної канцелярії від 29 жовтня 1829 р. було дано дозвіл на реорганізацію міського суду в Чернівецький міський магістрат. Реалізувати цей Декрет вдалося майже через три роки 2 вересня 1832 р.

Відповідно до законодавства магістрат складався з бургомістра, віце-бургомістра та міських радників. У магістраті були створені департаменти, які ділилися на відділи. Економічний департамент включав податковий, розрахунковий, шкільний та будівельний відділи. До департаменту поліції входили санітарний, ярмарковий, ветеринарний, пожежний відділи. Крім того діяли департамент торгівлі і промисловості та ін.

При магістраті були комісії: запису актів громадського стану, арбітражна, визнання

прав громадянства, дрібного судочинства, із нерухомоті.

До основних функцій магістрату входило управління міським майном, будівництво споруд, благоустрій міста, забезпечення громадського порядку, видача дозволу на заняття торгівлею та ремеслом, нагляд за санітарним станом міста, охороною здоров'я, благодійними установами, школами, які були на його бюджеті, контроль за діяльністю общинних кас, проведення заходів із пожежної охорони, керівництво місцевою поліцією.

Першим бургомістром Чернівців став Франц Лігоцький (1832 – 1848 рр.). Він прибув у місто з Моравії і проявив себе як енергійний керівник, який повів боротьбу із зловживаннями, що мали місце в управлінні містом за часів Й.Гампеля, О.Бельдовича, А.Клуга.

Незважаючи на те, що Буковина в кінці XVIII – першій половині XIX ст. була лише одним з 19 округів Королівства Галичини і Володимерії, кількість державних службовців тут поступово зростала. За даними Бідермана у 1789 р. нараховувалося 206 службовців, а в 1817 р. їх було уже 314⁸. Пояснювалося це перш за все зростаючими потребами щодо поліпшення управління краєм, появою нових державних установ, які забезпечували управління окремими галузями господарства, здійснення соціальної політики.

Таким чином, з 1786 по 1849 р. Буковина перебувала у складі Королівства Галичини і Володимерії як окремий округ. За цей час на Буковину повністю поширено австрійське законодавство, а управління краєм уніфіковано з іншими регіонами держави. Вирішальні зміни пов'язані зі статусом Буковини та її управлінням відбулись під впливом революції 1849-1849 рр.

Список використаних джерел:

1. Чорновол І. Українська фракція Галицького крайового сейму. 1861 – 1901 рр. – Львів, 2002. – С. 20.
2. Łozinski B. Sejm Stanowy (1817-1845). – Lwów, 1905. – S. 8.
3. Bidermann H. Die Bukowina unter österreichischen Verwaltung. – S. 41 – 42.
4. Державний архів Чернівецької області. Путівник. – Київ-Чернівці, 2006. - Т. 1. – С. 24.
5. Никифорак М.В. Буковина в державно-правовій системі Австрії. – С. 70.
6. Кайндль Р. Історія Чернівців від найдавніших часів до сьогодення / Перекл. з нім. В.Ю.Іванюка. – Чернівці: Зелена Буковина, 2005. – С.138.
7. Там само. – С. 149.
8. Bidermann H. Die Bukowina unter österreichischen Verwaltung. – S. 69.